ΤΟ ΕΞ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΦΩΣ

ΤΟ ΝΗΣΙ

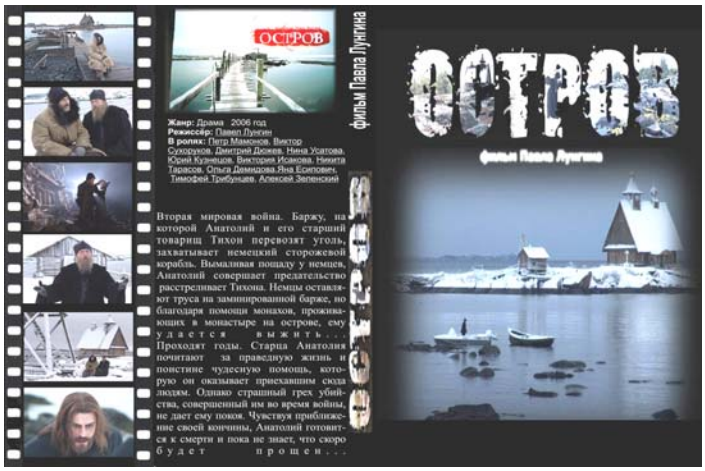

Μετά την μεγάλη απήχηση της ταινίας-μήνημα «Το Νησί» (βλ. «Ε/Π» τεύχος 222/01.02.2008), πού κυκλοφορεί σε DVD από χέρι σε χέρι και εξακολουθούν να την αγνοούν ή τηλεόραση και τα κανάλια, θεώρησα σκόπιμο να παρουσιαστεί στους αναγνώστες της «Ε/Π» ή συνέντευξη του σκηνοθέτη της ταινίας Παύλου Λουγγίν, πού δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Μόσχας «Ρωσίισκαγια Γκαζέτα» τον Δεκέμβριο 2006

Ρωσίισκαγια Γκαζέτα: Πάβελ Σεμιόνοβιτς, πώς εξηγείται ή επιτυχία της ταινίας «Το Νησί»;

Λουγγίν: Το φιλμ παίζεται για τέταρτο Σαββατοκύριακο στα κινηματοθέατρα, ό αριθμός των οποίων συνεχώς αυξάνεται. Είναι παράξενο φαινόμενο για μια τέτοια ταινία. Διακρίνω μια βασική αιτία. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει δυνατότης να γίνει διαφορετικό σινεμά. Υπάρχει θεατής ό όποιος ζητάει ένα πνευματικό σινεμά και όχι ένα τυποποιημένο θέαμα. Θέλει να δει την αντανάκλαση του εσωτερικού του κόσμου και είναι έτοιμος να πληρώσει για αυτό. Κάποια στιγμή μας φάνηκε ότι ή ζωή μας είναι σαν ένα σουπερμάρκετ. Ή ιδέα του σούπερ -μάρκετ είναι ότι αγοράζεις λουκάνικα του ιδίου μεγέθους, της ίδιας γεύσης, στην ίδια συσκευασία. Στο σουπερμάρκετ πνευματικής κατεύθυνσης αγοράζεις βιβλία με κόκκινο και μπλε δέσιμο και ξέρεις τί μπορείς να βρεις μέσα. Στην τηλεόραση τυποποίηση, στο σινεμά τυποποίηση...

Ρ. Γ: Πώς βγήκε «Το Νησί» στις αίθουσες;

Λουγγίν: Το κανάλι «Ρωσία» συνειδητά πήρε μια απόφαση, γεμάτη ρίσκο, να γυρίσει την ταινία. Δεν ήταν φανερό: θα καλυφθούν τα έξοδα, δεν θα καλυφθούν; Θα πάει ό θεατής να δει αυτό το φιλμ, δεν θα πάει; Οι διευθύνοντες του καναλιού, όμως, είπαν ότι θέλουν να γυριστεί αυτό το φιλμ. Το κανάλι «Ρωσία» με αυτό το φιλμ γκρέμισε έναν τοίχο και έδειξε ότι είναι δυνατό να αναγεννηθεί το πνευματικό σινεμά. Και το τόλμημα του καναλιού δικαιώθηκε. Νομίζω ότι όλοι μας πρέπει να τους ευγνωμονούμε.

Ρ. Γ: Πώς βρέθηκε στα χέρια σας το σενάριο;

Λουγγίν: Όταν γύριζα με τον Αράμποβ την ταινία «Νεκρές Ψυχές», ένας από τους μαθητές του, ό Δημήτρη Σόμπολεβ, μου πρότεινε το σενάριο του «Νησιού». Το διάβασα και το έβαλα στην πάντα. Ύστερα το

ξαναδιάβασα. Ύστερα ήρθε ή στιγμή, πού δεν μπορούσα πια να ζήσω χωρίς το σενάριο. Δεν ήξερα που να πάω και αποτάθηκα στο κανάλι «Ρωσία».

Ρ. Γ.: Ποια ήταν τα κίνητρα πού οδήγησαν σ' αυτή την απόφαση;

Λουγγίν: Νομίζω ότι ήταν ιδεολογικά και πνευματικό-χριστιανικά. Αν και οι ιθύνοντες της Εκκλησίας δεν είχαν διαβάσει το σενάριο. Και στο κανάλι δεν ήξεραν πώς θα αντιδράσει ό Ορθόδοξος κλήρος. Ό ήρωας της ταινίας, ένας μοναχός και με ένα έγκλημα στην πλάτη του, και παραδειγματίζει. Ή έννοια της «σαλότητας» και της «προσευχής» δεν είναι τα νοήματα πού έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε στο σινεμά. Και ήταν τελείως ακατανόητο τί θα βγει απ' όλη αυτή την υπόθεση.

Ρ. Γ: Ό Μάμονοβ δεν παίζει, αλλά παρουσιάζεται σαν αγωγός;

Λουγγίν: Ένας 100° / ° ηθοποιός δεν θα μπορούσε να παίξει έτσι. Για παράδειγμα, γινόταν προσευχή στην οθόνη. Γυρίζαμε τη σκηνή σε μεγάλο πλάνο, αλλά αμφιβάλλαμε, αν μπορούσαμε να την προβάλουμε. Είναι αυτό ηθικό ή όχι; Άλλα ό Πέτρος (Μάμονοβ) δεν έπαιζε ένα ρόλο, προσευχόταν πραγματικά. Ήταν σαν σκηνές ντοκιμαντέρ. Από την προσευχή έβγαινε δυνατή ενεργεία και αιφνιδίως, σαν θαύμα, το αγοράκι, πού έπαιζε τον άρρωστο, άρχισε να κλαίει.

Ρ. Γ.: Που γινόταν το γύρισμα της ταινίας;

Λουγγίν: Στην πολίχνη ΚΕΜ, από εκεί πού φεύγουν τα καραβάκια με τους προσκυνητές στα Σολοβκί. Είναι τόπος ρωσικής αγιότητας, τόπος μαρτυρίου. Είχε κάτι προβλήτες από σαπισμένα δοκάρια, από εκεί πού έστελναν τους κατάδικους στα στρατόπεδα Σολοβκί. Προβλήτες από σανίδια, μισοβυθισμένη μαούνα, γύρο από την οποία κατασκευάσαμε τα σκηνικά, το νερό, οι πέτρες αυτό το περιβάλλον δεν έπαιξε μικρότερο ρόλο στο φιλμ από τον ρόλο των ηθοποιών. Μέναμε εκεί κοντά, σ' ένα ξενοδοχειάκι, όπου τα βράδια οι ντόπιοι έπιναν και έπαιζαν τον «κουλοχέρη».

Ρ. Γ: Γιατί στην ταινία ό ήρωας του Μάμονοβ κατά τη διάρκεια της λειτουργίας δεν στεκόταν με το πρόσωπο προς το «βήμα»;

Λουγγίν: Έδειχνε προς την πυρκαγιά. Ή φύση της «σαλότητας», δεν είναι τελείως νορμάλ. Εκείνα, τα όποια ό σάλος διαισθάνεται και γνωρίζει, δεν μπορεί να τα πει με απλά λόγια. Δεν μπορεί να πει στον ήρωα του Ντιούζεβ (π. Ιώβ), ότι αποφεύγει να λερώνει τα χέρια του. Πασαλείβει το χερούλι με κάπνα, για να λερωθεί ό ήρωας του Ντιούζεβ. Διδαχή με αλληγορία. Ό άγιος Βασίλειος ό Σαλός έπαιζε κλαρίνο μέσα στο ναό, για να δείξει ότι κανένας δεν προσεύχεται ή έριχνε στους γύρω ωμό κρέας, για να αποκαλύψει πόσο αιμοσταγής είναι ή εποχή του.

Ρ. Γ.: Είχατε αμφιβολίες πριν το γύρισμα της σκηνής του εξορκισμού;

Λουγγίν: Τρομερές. Με τον Πέτρο (Μάμονοβ) δεν κοιμηθήκαμε δυο νύχτες. Έπρεπε το γύρισμα να διέπεται από άκρα σωφροσύνη, διότι έχουμε χορτάσει στις αμερικάνικες ταινίες από εξορκισμούς φτιαγμένους με κομπιούτερ. Γι' αυτό βγήκαμε στη φύση. Βοήθησε ό Κύριος. Και ακόμα ή κατά πληκτική ηθοποιός Βικτόρια Ίσακόβα. Έπαιξε την δαιμονιζόμενη με προσοχή και ακρίβεια. Ή σκηνή έγινε το αποκορύφωμα της ταινίας.

Ρ. Γ: Ό Μάμονοβ καταλάβαινε ότι εκτελεί αποστολή;

Λουγγίν: Μου έλεγε ότι εάν μετά την ταινία μας, έστω δυο άνθρωποι πιστέψουν, θα έχουμε εκτελέσει την αποστολή μας.

Ρ. Γ: Ή ταινία σας προκάλεσε ένα κύμα πολεμικής στο διαδίκτυο, στις ενορίες. Ποια είναι κυρίως τα ερωτήματα πού έθεσαν;

Λουγγίν: Έγινε συζήτηση της ταινίας στο Ναό της Αγίας Τατιανής, στη Σχολή Δημοσιογραφίας του Κρατικού Πανεπιστημίου στη Μόσχα. Έμεινα κατάπληκτος από τον κόσμο πού ήρθε, δεν μπορούσες να μπεις στο χώρο. Βάλαμε πάγκους και αυτοί δεν έφτασαν. Ήρθαν παιδιά, γονείς, γέροι . Η Εκκλησία είναι σήμερα ένας πραγματικά ζωντανός οργανισμός. Υπήρχαν πολλά ερωτήματα πάνω στο περιεχόμενο της ταινίας και της ερμηνείας του: φταίει ό ήρωας; Υπάρχει σχέση με τον ήρωα του Ντοστογιέφσκι, τον Ρασκόλνικοβ; Εγώ απάντησα, όχι. Ό Ρασκόλνικοβ διαπράττοντας το φόνο, ήθελε συνειδητά να δοκιμάσει τον εαυτό του ενώ στο «Νησί» βλέπουμε τη σύγχρονη εικόνα, όπου το κακό σε έχει περικυκλώσει. Κάνεις ένα βήμα και μπορείς να βρεθείς σε μια κατάσταση όπου ή εσύ θα σκοτώσεις ή εσένα θα σκοτώσουν.

Ρ. Γ: Το σημαντικότερο όμως-υπάρχει διέξοδος και σωτηρία από ένα βαρύ αμάρτημα;

Λουγγίν: Νομίζω ότι υπάρχει. Το αίσθημα της αμαρτίας, το αίσθημα της ντροπής, το αίσθημα της άρρωστης συνείδησης, όλα αυτά είναι οι συνηθισμένες καταστάσεις για τον άνθρωπο. Αυτό δε σημαίνει, ότι είσαι ό χαμένος, ότι έχασες τη ζωή σου, ότι είσαι αδύναμος.

Ρ. Γ: Κάθε ταινία τη φτιάχνεις για τον κόσμο και για τον εαυτό σου. Αυτό είναι δύσκολο να συνδυαστεί εσείς για τον εαυτό σας τί συνειδητοποιήσατε;

Λουγγίν: Μεγάλες αμαρτίες δεν έχω, όμως υπάρχει το αίσθημα φταιξίματος και πόνου. Στην ταινία δεν υπάρχουν φιλοσοφικές σκέψεις και αυτή είναι ή καλή της πλευρά. Υπάρχουν δύο άπλες αλήθειες: ότι υπάρχει Θεός και ότι δια της ντροπής και της αμαρτίας γίνεσαι άνθρωπος. Όλοι μας σα να το γνωρίζουμε, αλλά την υπόμνηση φάνηκε ότι την χρειάστηκε ό κόσμος.

Ρ. Γ: Ή ταινία σας παρουσίασε ένα εντελώς νέο ήρωα, ένα μοναχό, έναν άνθρωπο, πού προσεύχεται για τους ανθρώπους.

Λουγγίν: Κανένας δεν πίστευε, ότι θα πετύχει στην οθόνη. Αρχικά σκεφτήκαμε, ότι 20 κόπιες θα είναι αρκετές, ύστερα 50. Τελικά τυπώσαμε διακόσιες και αυτές δεν ήταν αρκετές. Στο ιντερνέτ μου στέλνουν μηνύματα, ότι ή ταινία δεν φτάνει στην επαρχία. Θα μπορούσαμε να μαζέψουμε πολύ περισσότερους θεατές.

Ρ. Γ: Πώς είδε ό Μάμονοβ την πρεμιέρα;

Λουγγίν: Νομίζω ότι είναι ευτυχής. Μου έγραψε ένα μακρύ γράμμα, πώς τον βοήθησε ή ταινία, πόσο πιο εύκολη έγινε ή ζωή του. Είναι ένας πολύ πιστός άνθρωπος, όμως ή εκκλησιαστική του ζωή ήταν κάπως χώρια από την τέχνη του και εδώ για πρώτη φορά συνέπεσαν τα δύο: αυτό πού σκεπτόταν μ' αυτό που έπραττε.

Ρ. Γ.: Πήγατε να πάρετε ευλογία πριν ξεκινήσετε το γύρισμα;

Λουγγίν: Ό Μάμονοβ μου γνώρισε τον ιερομόναχο Κοσμά της Μονής Ντόνσκοϊ (Μόσχα) και αυτός ήταν μαζί μας κατά τη διάρκεια του γυρίσματος. Μαζί του πήγαμε στη Λαύρα (του Σέργιου του Ράντονεζ), όπου πήρα έγκριση για το γύρισμα. Άλλα τυπική εκκλησιαστική έγκριση πριν αρχίσουμε το γύρισμα δεν υπήρχε.

ΡΓ,: Το καρότσι-συμβολίζει τη μετάνοια;

Λουγγίν: Συμβολίζει την ταπεινοφροσύνη, όταν ό άνθρωπος είναι δέσμιος των αμαρτιών του. Το δε κάρβουνο, πού κουβαλάει, είναι οι αμαρτίες του.

Ρ. Γ.: Κατά την άποψη σας, πώς θα είναι ή τέχνη σε 25 χρόνια;

Λουγγίν: Δεν έχει σημασία πώς θα είναι, σημασία έχει προς ποια κατεύθυνση θα πηγαίνει. Θα μανιπουλάρει τον άνθρωπο, θα τον διασκεδάζει ή θα έχει πνευματική κατεύθυνση; Ἡ τέχνη βέβαια πρέπει να τραβάει το ενδιαφέρον μπορεί όμως να τραβάει τον άνθρωπο προς τα επάνω ή προς τα κάτω.

Ρ.Γ.: Προς τα που είναι πιο εύκολα να τον τραβάει;

Λουγγίν: Και βέβαια προς τα κάτω, Ἐτσι είναι φτιαγμένος ὁ ἄνθρωπος. Ευχή μας είναι το κανάλι «Ρωσία» να συνεχίσει την προσπάθεια της πνευματικής αναγέννησης της Ρωσίας.

Ρ. Γ: Ὁ Πατριάρχης Αλέξιος Β' ξετίμησε πολύ το «Νησί» και από τα χέρια του πήρατε τον Πατριαρχικό Ἔπαινο. Πώς ήταν ἡ συνάντηση αυτή;

Λουγγίν: Ὁ Πατριάρχης εντυπωσιάστηκε, πού ἡ ζωή στο μοναστήρι, ἡ ζωή των μοναχών, τα βαθειά Ορθόδοξα θέματα έγιναν το περιεχόμενο της ταινίας και ότι ἡ ουσία της μοναχικής ζωής γίνεται σήμερα αποδεκτή και ενδιαφέρουσα. Λάβαμε για πρώτη φόρα στην ιστορία του σύγχρονου ρώσικου κινηματογράφου τον Πατριαρχικό Ἔπαινο «για το έργο εις δόξα της Ρωσικής Εκκλησίας».

Ας ελπίσουμε ότι τελικά θα προβληθεί «ΤΟ ΝΗΣΙ» στους κινηματογράφους και στα κανάλια, για να διαδοθεί στο ευρύ κοινό ένα μήνυμα, πού μας έρχεται από ένα Χριστιανικό Ορθόδοξο περιβάλλον, που υπέφερε τα πάνδεινα επί 70 χρόνια και σήμερα στέλνει το μήνυμα της μετάνοιας, ἡ οποία μας συμφιλιώνει με τον Θεό και σώζει την ψυχή μας.

Κ. Μεϊχανετζίδης Μετάφραση εκ του Ρώσικου Κ. Μ

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ. 15ΜΕΡΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ.